

NURUN ALA NUR
"BAN SAKI AHLULBAITI BA
NA KAMA SAHABBAI"

LABARIN

SHEIKH ALI DAN MUHAMMAD AL-KADHIBI

WANI MALAMI DAN KASAR BAHARAIN DA ALLAH YA GANAR DA SHI

TAFARKIN GASKIYA YA DAWO DAGA RAKIYAR SHI'A

FASSARAR

MUHAMMAD MANSUR IBRAHIM

Cibiyar Nazarin Addinin Musulunci

Ta Jami'ar Usmanu Danfodiyo, Sokoto

BUGU NA FARKO 1435H/2014M

ISBN 9960-49-972-3

Haƙƙen buga wannan littafi na Mu'assatu Ahlilbaiti Was Sahaba Najeriya ne.

Wanda yake son buga shi saboda Allah yana iya tuntubar mu a Cibiyar Sahabbai da ke kusa da tankunan ruwa, a shiyyar tsohuwar kasuwa da ke Sokoto

Ko kuma ya tuntubi mai fassara a adiresinsa

mansursokoto@yahoo.co.uk

BISMILLAHIR RAHMANIR RAHIM

GABATARWA

Godiya ta tabbata ga Allah, godiya mai yawa, mai tsarki, mai albarka wadda ta cike sammai da kasa da duk abin da Allah ya so bayan su. Tsira da amincin Allah su tabbata ga zaɓaɓɓen bawansa, cikamakin manzanninsa; annabi Muhammad da iyalansa da sahabbansa da duk waɗanda suka bi su da kyautatawa har rana ta karshe. Bayan haka:

Na yi wannan ɗan rubutu ne don in zayyana ma mai karatu wasu ‘yan nazarce nazarce da wasu ‘yan tambayoyi da na yi ma kaina har suka ja ni zuwa ga gaskiya wacce ban taɓa tunanin - a can baya – zan iya janyuwa zuwa gare ta ba.

Rikici ne ba na wasa ba, kuma aiki ne ja; mutum ya bar abin da ya saba da shi kuma ya gaje shi daga iyaye da kakanni idan ya gane cewa gaskiya ita ce sabaninsa. Ba ni kadai abin ya shafa ba, da yawa waɗanda suka karar da rayuwarsu a wajen kare wata manufa ko tabbatar da wata akida, kwatsam! Sai Allah ya ganar da su cewa ba a kan daidai suke ba. A nan ne mutum zai yi ta fama da rikici a tsakanin sa da zuciyarsa amma idan ya daure sai Allah ya yi ma sa gamon katar. A nan ne mutum zai gane cewa, riƙo da ruɓaɓɓiyar akida don kawai son zama tare da ‘yan uwa da dangi bai kamata ba. Idan mutum ya yi haka to, ya yi cinikin duna wanda ba shi da riba sai hasara. A maimakon haka kamata ya yi mutum ya yi riƙo da gaskiya a lokacin da ta bayyana gare shi.

Baban Khalifi

Muhammad Al-Kadhibi

Tuna Baya

Tun da farko na tashi a gidanmu na tarar da iyayena masu tsananin kula da riƙo da addinin Shi'a. Ban yi wayon sanin mahaifina ba sai dai kawuna wanda ya riƙe ni tsakani da Allah bayan mutuwar mahaifin nawa. Kawuna yana cikin shehunai masu rawani, kuma ya yi karatu a *Hauza* ta yankin *Jadd Hafs* a Kasar Bahrain, bayan nan kuma ya samu ƙarin ilimi a babban birnin Kum na Kasar Iran.

Ba zan manta yadda kawuna yake kula da mu yana ba mu tarbiyya ba, yana hana mu cudanya da bata gari don kada su gurɓata mu. A ranar da ya ji ina cewa zan karanci ilimin kiɗa a jami'a idan na gama makarantar sakandare bata ransa ya yi, sannan ya kira ni cikin lumana ya lurar da ni, ya ce, ka ga ni, sa'ad da nake yaro irinka ban samu mai dora ni a kan hanya ba. Ya riƙa rarrashi na har ya canja min ra'ayi. Wataƙila da yanzu ni wani shahararren makafi ne.

Mahaifiyata ita kuma ba ta da aiki sai jiran lokutan bukukuwa waɗanda ake yi akai akai don raya addinin Shi'a. Tana bugun gaba da shiga a cikin su tana ganin – ta haka – za ta samu falalar hidimar sayyidi Husaini. Sau da yawa takan je bukukuwan ko ba ta da lafiya. In aka yi ma ta magana sai ta ce, ai shiga wannan sha'ani shi ne maganin ciwonta. Mahaifinta kuwa sana'arsa itace yin ganguma da ake kiɗi da su a bukukuwan Ashura da sauran bukukuwa da makokai da ake yi a koda yausha. Wani abin da mai karatu zai so ya sani shi ne cewa, dukkan mu muna bin tafarkin shehun malami ayatullahi Al-Khu'i ne.

A lokacin ƙuruciya babu abin da yake ba ni sha'awa kamar in halarci makokin Haji Abbas a unguwar Hammam ta garin Manama. Idan lokacin ya yi za ka gan ni tun da safe na ridi tuta na shiga gaban jama'a. Bayan da na girma kuma ina cikin masu bugun bayansu da sarƙoƙi idan ana wannan buki. A makaranta ma babu abin da muke buƙata kamar a ce yau ranar makoki ce ko wani buki daga cikin bukukuwan addini tun da yake ta nan ne muke samu mu ɗan shaƙata. Ita kuma hukumar makaranta tana ƙarfafa mu sosai a kan halarta. A nan ne ɗalibai maza da mata suke haɗuwa ayi ta rusa soyayya.

A gidanmu na tarar da ana yawan alwashi. Misali, gwaggona da muke tare da ita ta kasance tana yawan ɓari (zubewar ciki). Don haka sai ta yi alwashi ga Imam Ali cewa, idan Allah ya ba ta ɗa kuma ya raya shi za ta riƙa zuwa da shi wurin makokin Ashura na kowace shekara yana sanye da likkafani, kuma zai hau doki ana shafa ma sa jinin 'yan makoki da yake fita daga jikinsu a sanadiyyar dukan da suke yi ma kawunansu. Ana haka kuwa sai Allah ya bai wa gwaggona ɗa namiji aka sa ma sa suna Akilu¹. Sun yi shekaru suna cika wannan alwashi da shi har sai bayan da ya girma ne ya ƙi amincewa da ci gaba

¹ Cikakken sunansa shi ne Akilu Abduljalil Al-Ahmad.

da yin haka. Ya ce ma su ya bincika kuma ya gano yin alwashi ga wanin Allah bai halalta, kuma idan an yi ba dole ne a aiwatar ba. Ni ma dai na samu wata matsala mai kama da ta Akilu. Domin kuwa lokacin da nake yaro karami na yi fama da ciwon wuya wanda ya sa aka yi mani tiyata ta farko ba ta yi ba, aka sake yin ta biyu. Abin ya tayar ma mahaiiyata hankali matuƙa sai da ta je neman shawara wurin shehi ya ce ma ta, ta je ta yi alwashi a wata hubbare da ke Manama cikin yankin As-Saƙiyya. Ita kuma kamar yadda duk ‘yan Shi’a suka kudurta ta dɔuka cewa kaburbura suna iya yin wani abu idan an buƙace su ta irin wannan hanya. Wannan maganar sai da aka bijiro da ita bayan na canja sheƙa zuwa tafarkin Sunna, suka ce wai na ci amanar Ahlulbaiti tun da su ne suka warkar da ni kuma ba domin su ba da yanzu wai, ina cikin marigaya! Suka yi ta yi ma ni barazana cewa idan ban koma ma addinin Shi’a ba to duk abin da ya same ni in kuka da kaina. Cikin ikon Allah a yanzu wannan hubbaren an rusa ta don an gano cewa babu ƙabarin kowa a cikin ta, shirme ne kawai irin na jahilai.²

Karamomin Shi’a

Bayan cikawar babban marji’inmu kuma shugaban *Hauza* ta Najaf Ayatullahi Al-Khu’i, an yi wani jerin gwano a garinmu dɔuke da makara don suranta jana’izarsa. Ba mu watse daga wannan jerin gwano ba sai ga labari ya yaɗu cewa, a unguwar Al-Makhariƙa an ga hotonsa a cikin wata. Kuma duk da yake a cikinmu babu wanda ya ga haka da idonsa amma kusan kowa ya gaskata kuma mutanen garin Manama duk sun ba da gaskiya ga wannan karama musamman dai mata. Wani abokina da nake kusa da shi a taron ya ce min, wai kuwa kai ka ga wani abu? Na dɔga kai na kalli sama na ce ma sa ni kam ban ga kome ba. Sai ya ce ko ni ma haka. Sai na ce to, me ya sa kake ba da himma wajen yaɗa wannan labari kamar ka gani da idonka? Sai ya ce, ba ka ganin yadda kowa ya raja’a ga wannan batu? Ko dukan ka zasu iya yi fa idan ka musanta! Sai muka bushe da dariya. Ba zan manta ba wani daga cikin mazauna Manama da shi ma jita jitar ba ta gamsar da shi ba cewa ya yi, to ai ko manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa’alihi Wasallam* da ya cika ba mu ji ya bayyana a cikin wata ba!

² A shekarar 1425H/2004M wasu jahilai sun sake liƙa waɗan nan ƙyallaye masu dɔuke da bayanin hubbaren har da cewa wai, akwai sawun Imam Mahadi a wurin.

Me ya Raba ni da Addinin Shi'a?

Ba zai yiwu in yi ma kaina shedar zama na kirki ba. Amma kuma akwai wasu ababen da rayuwata ba ta iya natsuwa da su ba ko dadai. Abubuwa guda uku ne na dade ina samun kaikeyi a cikin zuciyata game da su a addinin Shi'a. Wadannan abubuwa sun hada da: zagin sahabbai da cin mutuncinsu da auren wucin gadi sannan da kiran wanin Allah don neman kusanci ko neman agaji da biyan bukata. Wadannan abubuwa sun dade suna damu na a cikin rayuwata har kafin Allah ya yi min gamon katar da gane gaskiya in koma ma akidar Ahlul sunna wafanda aka tashe mu a kan tsananin adawa da gaba da su.

1. Zagin Sahabbai da Cin Zarafin su

Kamar ko wane dan Shi'a na tashi ina kyamar su da ganin laifin su bisa irin tatsuniyoyin da malamanmu suke shara mana a kan su. Amma fa ban taɓa zagin su irin yadda na ji mutane suna yi ba. Wannan tun da farko na tsane shi domin a gani na zagi ba ya cikin ayyukan alheri. Hankalina ya kasa yarda cewa, a cikin addini da kuma ayyukan lada akwai zagi da dɓar albarka ko da kuwa a wurin najasa kamar yadda fitaccen malamin nan Muhammad At-Tusirkani yake cewa a cikin littafinsa *La'alil Akhbar*:

Ka sani mafi dacewar lokaci da wuri da yanayin da za a la'ance su shi ne lokacin kama ruwa. Idan ka zo fitsari ko ba-haya da kuma wurin kawar da najasa ka yi ta fadi kana maimaitawa ba tare da kyakkyaftawa ba, kana cewa: "Ya Allah ka la'anci Umar sannan Abubakar da Umar, sannan Umar da Usman sannan Umar da Mu'awiyah. Ya Allah! Ka la'anci A'isha da Hafsa da Hindu da Ummul Hakam da duk wanda ya yarda da aikinsu har ranar tashin Kiyama."³

Daga nan ne na fara samun damuwa a cikin wannan addini. Littattafanmu na da da na yanzu a makare suke da zancen kafircin sahabbai da cewa sun yi ridda bayan cikawar manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam*. Daga nan kuma sai aka gina la'antar su da barranta daga gare su. Dubi abin da ya zo a cikin *Rijal As-Kasshi* daga Hanan dan Sudair daga babansa daga Abu Ja'afar *Alaihis Salam* cewa: "Mutane duk sun yi ridda bayan manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* in ban da mutane uku. Sai na ce ma sa su wane ne ukun? Ya ce, Mikdad dan Aswad da Abu Dhar Al-Ghifari da Salman Al-Farisi.

³ *La'alil Akhbar* na Muhammad At-Tusirkani (4/92).

Wadannan su ne wadanda suka ki yarda su yi ma Abubakar mubaya'a har sai da aka zo da Imam Ali aka tilasta shi yin mubaya'ar.⁴

Wasu ruwayoyi sun kara mutane huɗu a cikin wadanda suka tsayu a kan musulunci ba su yi ridda ba, sai adadin ya kai bakwai, amma bai wuce hakan ba. Wannan shi ne abin da ruwayoyin suke kawowa. An karɓo daga Al-Haris ɗan Mughira An-Nasri ya ce, na ji Abdulmalik ɗan A'ayan yana tambayar baban Abdullahi *Alaihis Salam*, yana ta tambayar sa a kan wannan har sai da ya ce, kenan dai mutane duk sun halaka gaba ɗaya? Ya ce, eh wallahi ɗan A'yan. Mutane sun halaka ga baki ɗaya. Ya ce ma sa na gabas da na yamma? Ya ce, ai duk sun afka cikin bata, sun halaka sai mutane uku kawai. Sa'ann nan daga baya Abu Sasana ya riske su.⁵

Addu'ar da ake kira "*Du'a'u Sanamai Kuraish*"; Addu'ar gumakan Kuraishawa biyu da ire-irenta wadanda suke cike da la'antar mukarraban manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* Abubakar da Umar duk sakamakon wancan tunanin ne da aka gina shi a kan wadancan ruɓaɓɓun ruwayoyi da suka ci karo da Alkur'ani.

Akwai wani lokaci da na tsaya kurum na nazarci ayar Alkur'ani in da Allah *Tabaraka Wa Ta'ala* yake cewa:

"Kuma da wadanda suka yi gabaci na farko daga muhajirai da ansarai da wadanda suka bi su da kyautatawa, Allah ya yarda da su, kuma sun yarda da shi, kuma ya yi ma su tanadin gidajen aljanna wadanda koramu ke gudana a farkashin su, suna madawwama a cikin su har abada, wannan shi ne rabo babba". Suratut Taubah:100

Sai na ga cewa fa wannan aya ta bayyana karara yadda Allah *Tabaraka Wa Ta'ala* ya nuna amincewarsa ga magabatan musulmi da suka hada da muhajirai da ansarai, cikin su kuwa har da irin su Abubakar da Umar da Usman da Dalhatu da Zubairu da Sa'adu ɗan Abu Waƙƙas da Abdullahi ɗan Mas'ud da Sa'adu ɗan Mu'azu da duk wanda ka ga damar ka kirga a cikin su wadanda a yanzu haka 'yan Shi'a suke debe ma albarka.

⁴ *Al-Kafi (8/245)* da *Ad-Darajat Ar-Rafi'a*, shafi na 213.

⁵ Ardabili ya ce, Abu Sasana sunansa shi ne Husaini ɗan Mundhir, kuma ana ce ma sa Abu Sinan. Sa'an nan ya kawo wannan riwayar daga Al-Kashhi. Duba: *Jami' Ar-Ruwat (2/387)*.

A nan ne na tambayi kaina cewa, ya za ayi sahabban annabi su zalunci Ali *Radhiyallahu Anhu* su kwace ma sa hakken shugabanci ga su kuwa su ne Allah ya shelanta ya yarda da su har ya yi ma su tanadin gidajen aljanna?! Idan dai har manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* ya cika yana mai amince mu su, kuma Alkur'ani ya sanar da yardar Allah madaukakin sarki a gare su, to, ta yaya za su ja da baya su lalace; su fada cikin fitina kai tsaye bayan cikawar maigidansu?! Ya kuma za ayi wadannan su canja littafin Allah, su yi ma hukunce-hukuncen addini gyaran fuska?! To, wai kam tun farko Allah ya san za su canja ne su ja da baya ko kuwa ya ya? Domin kuwa duk musulmi ya yarda cewa, Allah ya san jiya da yau da gobe, ba abin da yake boyuwa a gare shi. To, idan kuwa Allah ya sani mene ne matsayin ayoyin yabo da ya saukar a kan su? Idan har malaman Shi'a ba suna son su ce madaukakin sarki ya cuci musulmi ba ne da ya saukar da ayoyin yarda a gare su kuma ya sanya surukuta a tsakanin su da manzonsa suka aurar da 'ya'yansu gare shi suka kuma auri nasa 'ya'yan alhalin ya san cewa munafukai ne, da zasu yi ridda. Idan ba haka malamn Shi'a nufi ba to, mene ne manufarsu? Me ya sa Allah madaukakin sarki bai fadi gaskiyar lamarinsu ba in haka ne don a sani? Rashin samun gamsasshiyar amsa ga wadannan tambayoyi ya ja ni zuwa fahimtar cewa, Allah ya amince ma su amincewa ta har abada kuma ba zai bari su ja da baya ba tun da ya furta kalmar amincewa a gare su. Kuma ya sani – a cikin iliminsa na azaliyya – cewa, za su ci gaba da bin tafarkin da fiyayyen halitta ya dora su a kan sa ila yaumil Kiyamati. In ba haka ba da babu yadda za ayi ya rubuta a mafi tsarkin littafinsa cewa ya yarda da su. Kamar yadda ya fada a wata ayar:

Hakika, Allah ya yarda da mummunai a lokacin da suke yi ma ka catta a farkashin bishiyar nan, sai Allah ya kalli abin da ke cikin zukatansu, sai ya saukar da natsuwa a gare su, ya saka ma su da budi na kurkusa. Suratul Fathi:18

“Wadanda kuwa Allah ya ba mu labarin ya kalli abin da ke cikin zukatansu, a sakamakon haka har ya saukar da natsuwa akan su, ba ya halalta wani ya sa shakku cikin lamarinsu.”⁶

⁶ *Al-Fisal* na Ibnu Hazm (4/225).

2. Auren Wuccin Gadi (Mut'ah):

Shi dai wannan aure duk da yake mun tashi mun tarar ana yin sa, ana kuma halasta shi, kai har ma ana sanya shi cikin aikin lada, da dai zuciyata ba ta natsu da shi ba. Tun kafin na san dalilan haramcinsa sau da yawa nikan ce da mutum a cikin tattaunawa “kana son a yi da kanwarka”? Kafin ya ba ka amsa sai ka ga nan take ya fusata. Wato dai a akidance mun yarda da shi amma a birnin zuciyarmu muna jin ba dadi!

Gaskiyar magana ita ce, an taɓa halasta wannan auren a wani ɗan kuntataccen lokaci a zamanin manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* bisa kamawar uzuri da lalura, daga bisani kuma aka shelanta haramcin sa har zuwa ranar alkiyama. Wannan ya zo karara a cikin ingantattun riwayoyi daga manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam*. Abin ban mamaki ma shine yadda ruwayoyin Ahlulbaiti amincin Allah ya tabbata a gare su suka bayyana muni da haramcin wannan aure da zargin masu yin sa. Amma idan ka bijiro da su ka ce, me ya sa ba mu aiki da wadannan riwayoyin sai ka ga malami ya turo ma ka hajar mujiya. Ba zai ce ma ka uffan ba. Ga kaɗan daga cikin irin wadannan riwayoyin:

- a) An karɓo daga Abdullahi ɗan Sinan ya ce, na tambayi baban Abdullahi *Alaihis Salam* game da hukuncin auren Mut'ah, sai ya ce, “kada ka kaɓanta kanka da shi”.
- b) Ali ɗan Yaƙɗin ya tambayi Abul Hasan *Alaihis Salam* game da auren Mut'ah sai ya ce ma sa: “me ya haɗa ka da shi? Allah ya raba ka da shi”.
- c) An karɓo daga baban Abdullahi *Alaihis Salam* cewa, babu masu yin auren Mut'ah a wurinmu sai fajirai.⁷
- d) Ad-Dusi a cikin *Al-Istibsar* ya ruwaito daga Amru ɗan Khalid daga Zaid ɗan Ali daga iyayensa daga Ali ɗan Abu Dalib *Radhiyallahu Anhu* cewa, annabi *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* ya haramta cin naman jakan gida da kuma auren Mut'ah.⁸

Duk da ingancin wannan riwaya sharhin da Dusi ya yi ma ta kawai shi ne cewa, “Dole ne mu ɗauki wannan riwaya a matsayin cewa, an faɗe ta ne bisa taƙiyya (waskiya) domin ta dace da riwayar amawa (Ahlus-Sunna). To, ka ji fa! Ali ɗan Abu Dalib *Radhiyallahu Anhu* wai, ya yi ma manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* karya da sunan taƙiyya!!

⁷ *An-Nawadir* na Ahmad ɗan Isa Al-Kummi, shafi na 87.

⁸ *Al-Istibsar* na Dusi (3142)

3. Tuffa da Warwara a Cikin Addinin Shi'a:

A lokacin kuruciya mun saba da raya dararen Ashura da kuka da marin fuska da yanka jiki muna tuna kisan sayyidi Husaini *Alaihis Salam* amma da dai rana ba mu taɓa tsayawa mu yi tunanin hujjar yin haka a addini ba. Shin wai Allah ne ya yi umurni da haka ko manzonsa? Ko kuwa dai lamarin son zuciyar ne kawai? Malamanmu ba za su taɓa bari hankalinmu ya je can ba. Ina! Dubi irin fatawar da Tibrizi ya bayar da aka tambaye shi mene ne hujjar makokin Husaini *Alaihis Salam* da ake yi? Kuma ko imamai sun koyar da yin sa? Ga amsar da ya bayar:

A da can Imaman Shi'a sun rayu a zamanin da ake yin takiyar, babu 'yancin bayyana ra'ayi saboda tsoro. Saboda haka ba a hujja da lokacinsu don ba su samu dama ba, da sun rayu a irin zamaninmu da babu shakka za su yi waɗannan makokai saboda alamomin addini ne kamar yadda muke yi, kamar kafa bakar tuta a kofofin gidaje da cibiyoyin addini don bayyana bakin ciki. Yin haka yana da kyau".⁹

To, ka ga a nan ba wata hujja sai son zuciyar. Ba umurnin Allah ba ne ba na manzo ba, ba kuma wani Imami da ya ce ayi haka. Amma kuma ana kiran haka wai, raya addinin Allah ko alamomin addininsa.

Idan ka yi duba da kyau za ka samu riwayoyin imamai da tsafaffin malaman Shi'a sun ci karo da wannan sabon addini da 'yan Shi'a a duniya suke yi. Ga wasu 'yan misalai kadan:

1. Ibnu Babawaihi Al-Kummi ya riwato cewa, yana daga cikin kalamannin annabi *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* da ba wanda ya riga shi faɗar su cewa, "Kukan mutuwa na cikin al'amurran jahiliyya".¹⁰
2. Ad-Dabarsi ya riwato daga Ali *Alaihis Salam* cewa, "abubuwa guda uku na cikin lamurran jahiliyya waɗanda mutane ba za su daina su ba har ranar tashin kiyama: neman ruwan sama ta hanyar duba taurari da sukar asali da dangantakar mutane da kuma kukan mutuwa".¹¹
3. Majlisi ya riwato daga Ali *Alaihis Salam* cewa, lokacin da Allah ya karɓi ran Ibrahim ɗan manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam*, manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* ya umurce ni in yi ma sa wanka in sa ma sa likkafani da turare, sannan ya ce in ɗauko shi zuwa Baki'a in da ya yi ma sa salla.

⁹ *Siraɗ An-Najat*, na Khu'I, mulhak a juz'i na biyu, shafi na 562.

¹⁰ *Man La Yahdhuruhu Al-Fakih*, na Kummi (4/376).

¹¹ *Mustadrak Al-Wasa'il* na Nuri Ad-Dabarsi (1/143-144).

A lokacin da ya gan shi a kafe sai manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* ya fashe da kuka. Mutane kuwa duk sai suka yi ta kuka har muryoyinsu suka daukaka mazansu da mata. A nan ne sai manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* ya hane su hani mai tsanani. Ya ce, idanu suna kuka, zuciya tana damuwa amma ba za mu furta kome ba sai wanda yake yardar da Allah madaukakin sarki. Lalle, mun shiga damuwa da rashin ka, lalle muna cikin bakin ciki..”¹²

Dubi yadda lamari ya canja daga zaman makoki na cikin ayyukan jahiliyya – kamar yadda manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* da sayyidi Ali *Radhiyallahu Anhu* suka fada. A yanzu sai aka mayar da makoki cikin alamomin addini! Saboda hujjojin da suka hana makoki sun yi yawa kuma sun zama farara Dusi da Ibn Hamza suka bayyana haramcinsa. Dusi ma cewa ya yi malaman zamaninsa duk sun haɗu a kan haramcin sa.¹³

Haka kuma riwayoyi sun bayyana cewa, marin fuska da dukan kirji na cikin bidi'oin da Allah da manzo ba su yarda da su ba bale kuma imamai.

Imam Al-Bakir *Alaihis Salam* yana cewa, mafi tsananin raki shi ne hargowa da kiran wayyo Allah da marin fuska da dukan kirji da cire gashin kai. Kuma duk wanda ya yi irin wannan to, bai yi hakuri ba, sannan ya kauce ma godaben shiriya”.¹⁴

Sai kuma riwayar da aka karɓo daga sayyidi Husaini *Alaihis Salam* a lokacin da yake wasici ga ‘yar uwarsa Zainab yana cewa:

*Ya ke yar uwata! Ki ji tsoron Allah. Ki yi makoki irin wanda Allah ya yarda da shi. Ki sani duk halittun da ke bisa doron fasa za su mutu, na sama ma ba za a bar su ba. Ko wane mai rai sai ya dandani mutuwa in ban da ubangiji kadaitacce mahalicci, wanda ya kaga halittar bayi ya hukunta ma su mutuwa da tashi a bayan ta cikin ikonsa. Ki sani mahaifana da dan uwana – Al-Hasan – duk sun fi ni. Kuma duk wanda ya rasa wani abin kaunarsa ya tuna rashin da muka yi wa manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam*.*

Sa'an nan ya kara ma ta da cewa:

¹² *Bihar Al-Anwar* na Majlisi (82/100-101).

¹³ *Az-Zikra* na Shahid A-Awwal, shafi na 72.

¹⁴ *Al-Kafi* na Kulini (3/222-223) da *Al-Wafi* na Faid Al-Kashani (13/87) da *Wasa'il As-Shi'ah* na Amili (2/915).

*Ya ke yar uwata! Ina hada ki da Allah, idan na mutu kada ki yaga tufa, kada ki mari fuska, kada ki yi ihu ko ki ce wayyo Allah.*¹⁵

Wannan ne ya sa Muhammad dan Makki Al-Amuli wanda aka fi sani da As-Shahid Al-Awwal ya cirato daga Dusi cewa, mari da yanka jiki da cirar gashi duk haramun ne saboda suna nuna kin yarda da kaddara da fushi da yin Allah. Haka ya kawo shi a cikin *Al-Mabsud*.¹⁶

Sanya bakafen kaya shi ma laifi ne kamar yadda zancen sayyidi Ali *Alaihis Salam* yake nunawa in da ya ce: *Kada ku sanya bakafen tufa domin irin suturar Fir'auna ce.*¹⁷

To, ka ji irin dalilan da suka ta da hankalina a kan abin da na tashi na tarar ana yi kuma aka koya mana a ranaikun makoki wanda a da muka dauka cewa ibada ce mai girman lada. Sai ga shi da muka yi karatu mun gano cewa wata bidi'ah ce da take hannun riga da tafarkin manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* da iyalan gidansa.

Tsafi a Addinin Shi'ah

Akwai wani shahararren malami a yankinmu na Kudhaibiyya wanda ya yi fice wajen magance matsalolin marasa lafiya da warware matsalolin mutane ta hanyar karanta Alkur'ani da addu'oi. Mutane suna ganin sa a matsayin malamin kirki mai yawan karamomi. A lokacin da na koma tafarkin Sunna sai aka kai ma sa fara ta ana neman ya yi wani abu a kan haka. Da farko sai ya neme ni cikin lalama da rarrashi yana nuna min taren sa da mahaifina sannan ya kwance ma ni jakar ilimin da yake tafama da shi in da ya bude Alkur'ani kai tsaye ya dan ja wasu 'yan addu'oi sannan ya ba ni ya ce in karanta. Sai ga ayar da a cewar sa wai tana umurni na da in yi gaggawa in koma Shi'a. Ya ce, to ka gani Allah yana son ka da rahama da komawa kan tafarkin gaskiya. Don haka, wannan aya a yau za ta rinka bin ka duk in da ka shiga. Abin mamakin da ya biyo baya shi ne, a rannan duk in da na shiga sai na ji ana karanta wannan aya. Tun ba mu rabu da shi ba aka buɗa Radio sai ga ta ana karantawa. Da na je gida kuma ina buɗa Talabijin haka. Da abin ya ba ni mamaki sai na dauko Alkur'ani na buɗa, kwatsam sai idona suka fada a kan ta. A gaskiya wannan siddabarun nasa ya so ya rikita ni matuka har sai da na kasa bacci a wannan dare ina tunani. Daga bisani sai na ji ana yadawa cewa, wannan boka ya ba da busharar zan koma addinin Shi'a sai na ce a raina "Kifi na ganin ka mai jar koma"! Da Allah ya tashi tona asirinsa sai ya bayyana ma ni jahilcinsa baro baro in da na yi ma sa

¹⁵ *Al-Malhuf*, na Ibn Dawus, shafi na 50 da kuma *Muntaha Al-Amal* na Dusi (1/481).

¹⁶ *Az-Zikra*, shafi na 52.

¹⁷ *Man La Yahdhuruhu Al-Fakih* (1/163) da *Wasa'il As-Shi'ah* (3/278).

tambayoyi da suka rikitar da shi a gaban jama'a kuma ya kasa amsawa. Daga karshe sai da ya nemi mararraba da ni bayan kuwa a da ya matsa ma ni lamba ba dare ba rana. Allah ya yi gaskiya da ya ce: *Masihirci ba zai yi rabo ba a duk in da ya je. Suratun Daha: 69* da kuma in da buwayayyen sarkin ya ce: *Lalle makircin Shaidan ya kasance mai rauni. Suratun Nisa':76.*

Irin wadannan mutane sai su ba ka mamaki. Me ya makantar da su daga ayoyin Allah da hadisan manzon Allah karara da suka hana sihiri, suka kafirta mai yin sa? Don me sai sun yi amfani da sihiri har wajen kira zuwa ga abin da suka dauka shi ne musulunci? Babu wata hujja da za a gamsar da wanda ya yi ridda daga addinin Shi'a sai ayi amfani da sihiri don jawo hankalinsa?! Ga fa riwayoyi nan birjik a littafanmu masu nuna haramci da hatsarin wannan abu. Annabi *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* ya ce, "Ku nisanci ababe bakwai masu halakarwa. Na farkon su Shirka, na biyu Sihiri".¹⁸

Haka kuma an karfo daga Ja'afar As-Sadik *Alaihis Salam* daga kakansa Ali *Alaihis Salam* cewa, duk wanda ya koyi sihiri kafan ko mai yawa to, ya kafirta.¹⁹

Har wayau daga sayyidi Ali *Alaihis Salam* yana cewa, duk wanda ya je wajen mai duba ya tambaye shi kuma ya gaskata shi to, ya kafirta da abin da aka saukar zuwa ga annabi Muhammad *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam*.²⁰

Ta'assubancin 'Yan Shi'a

Ta'assubanci da ra'ayin rikau wasu halaye ne da ke sa mutum ya yi abin da bai dace ba. Ba zan taɓa mantawa da wasu ababe biyu masu nuna wannan ba. Na farkon ya faru ne a kaina. Dayan kuma a kan wani ɗan karamin yaro da bai ko isa yin magana ba tukuna.

Bayan da labari ya yaɗu cewa, na koma Ahalussunna watarana na haɗu da wata tsohuwa daga cikin jama'armu da ake kiran ta Mamar Ibrahim. Na yi ma ta gaisuwar girmamawa kamar yadda aka saba har ma na karfi kayan da take ɗauke da su don in taimaka ma ta. Bayan mun yi gaisuwar arziki sai ta tambaye ni, daga ina na fito? Na nuna ma ta masallaci cewa, daga wurin salla na fito. Kawai sai na ga ta fusata, ta tofa yawu a fuskata tana la'anta ta tana yi ma ni baƙar addu'a, wai daman ta ji labarin na karkace na koma Sunna amma da farko ba ta yarda cewa gaskiya ne ba!

¹⁸ *Wasa'il As-Shi'ah* (15/330) da *Bihar Al-Anwar* (78/113).

¹⁹ *Wasa'il As-Shi'ah* (17/148) da *Bihar Al-Anwar* (67/210).

²⁰ *Mustadrak Al-Wasa'il* (13/100).

Labari na biyu kuwa wani ɗan karamin yaro ne mai suna Umar da kakarsa ta je da shi wajen makoki, ya je yana wasa sai ya yi tuntube ya faɗi. A garin rarrashinsa da ba shi haƙuri wata mata ta zo tana shafa kansa tana ce ma sa “sannu. Ya sunanka?” shi kuma yana faɗin “Umal” don bai iya faɗin sunan ba. Da ta yawaita tambayar sa kuma ba ta gane amsar da yake faɗi ba sai kakarsa ta ce “ya gaya ma ki sunansa Umar”! Ai kuwa jin haka kawai sai matar nan ta wuntsilar da shi tana la’antar sa tana cewa, tafi can! Allah ya la’ane ka, ya la’ani Umar da wanda ya sa maka suna Umar da duk wanda ma ya kira ɗansa da suna Umar. Kakar yaron sai ta zura ido tana ta kallon ikon Allah.²¹

Babban Ginshikin Shi’a ya Gantale

Duk wanda yake nazari a cikin addinin Shi’a da sauƙi zai fahimta cewa, aƙidar Imama wadda a kan ta suke gina so da ƙin mutane, kuma a kan ta suke amincewa da musuluncin mutum ko su kafirta shi. Wannan aƙida ba ayi naƙudar ta ba sai bayan rasuwar wanda suke ce ma Imami na sha ɗaya Al-Hasan Al-Askari. A wannan lokacin ne suka rabu gida-gida, aka samu ‘yan sha biyu da ‘yan Isma’iliyya da sauran su. Kafin haka, duk ‘yan Shi’a abin da ya dame su shi ne tawaye a kan sarakunan Banu Umayya da na Banul Abbas. Babu wanda ya san cewa akwai imamai goma sha biyu a lokacin. Wannan ya sa duk wanda ya yi fito-na-fito da masu sarauta a wancan lokaci ‘yan Shi’a suke goyon bayan sa. Kamar yadda suka goyu bayan Zaid ɗan Ali haka suka goyu bayan Zun-Nafs Az-Zakiyya.

Bari mu ɗan taɓa magana a kan abin da ya faru bayan kisan sayyidi Husaini. Shi dai Ali ɗan Husaini Zainul Abidin – wanda suke ce ma imami na huɗu - gaba ɗaya ƙaurace ma harkokin mulki da siyasa ya yi, ya himmatu wajen ibada. A kan haka aka san shi da tsentseni da yawan salla. Har ma shehunan malamai irin su Al-Mufid da Arbili suka riwaito cewa yana salla raka’a dubu a kowace rana.²² Kuma duk ruwayoyinsa idan ka bibiye su ba su wuce wa’azi da addu’oi da hikimomi na rayuwa. Maganarsa a hukunce-hukuncen shari’a ƙalilan ce ƙwarai. Wannan karon batta da ke tsakanin matsayin da ya ɗauka da wanda ‘yan Shi’a suke son su ɗora shi a kai ya kai su ga ƙaga labarai na yabo da bajintarwa da karamomi duk dai don a tabbatar da shi a matsayin

²¹ Wannan mata ba ta sani ba a nan ta la’anci iyalan gidan annabi ba ko guda ɗaya ba. Domin kuwa kamar yadda ɗabarsi ya kawo a cikin *I’lam Al-Wara* (1/213) sayyidi Al-Hasan ya sa ma ɗansa suna Umar. Haka shi ma sayyidi Zainul Abidin Ali ɗan Husain ya sa ma ɗansa suna Umar kamar yadda Abbas Al-Kummi ya kawo a cikin *Muntaha Al-Amal* (2/59). Haka shi ma sayyidi Musa Al-Kazim ya rada ma ɗansa suna Umar kamar yadda Arbili ya kawo a cikin *Kashf Al-Gumma Fi Ma’rifat Al-A’imma* (3/31). To, ina amfanin jahilci idan ya haɗu da taurin kan tsiya!

²² *Al-Irshad* shafi na 256 da *Kashful Gumma* (2/293).

Imam.²³ Amma a lokacinsa ba wata rawa da ya taka a fagen shugabanci. Kawai dai shi mai ilimi ne da matsayi a wurin jama'a kamar ire-irensa amma ba jagora ko shugaba ba.

Dansa Zaidu dan Ali – wanda Zaidiyya ke riƙo a matsayin Imami na biyar – ya yi mamaki matuƙa a lokacin da ya zo Kufa ya ji ana cewa mahaiƙinsa imami ne, aƙidar da wani da ake ce ma *Mu'min Ad-Dak* (ko kuma *Shaidan Ad-Dak*) ya yada a garin. A zantawar da suka yi da shi ya tambaye shi cewa, ya aka yi duk zamana da mahifina bai taƙa faɗa min haka ba alhalin tare da shi nake cin abinci har yakan ɗauko loma ya ajiye min a gabana?. Yakan kuma ɗauko loma mai zafi ya huce ta sannan ya ba ni! Ya aka yi yake ji min tausayin zafin tuwo amma bai ji ma ni tausayin wutar lahira ba har ya karantar da kai wannan ni ya boye min shi?! Amsar da *Shaidan Ad-Dak* ya ba shi ita ce: “Allah ya sanya ni in zamo fansarka. Bai gaya maka ba ne don yana tausayin wuta a gare ka. Saboda idan ya gaya ma ka ba ka yi imani ba za ka shiga wuta. Ni kuma ya gaya min don bai damu ba, in na gaskata in tsira in ba haka ba in shiga wuta ba ruwansa. Kamar yadda annabi Ya'ƙub ya boye mafarkin dansa Yusuf bai faɗa ma sauran ‘ya'yan ba!’”.²⁴

To, ka ji fa! Wai dan Imam ma bai sani ba har baban nasa ya rasu suna can Madina, sannan a ƙasar Iraƙi ya tsinci labarin daga wurin wani *Shaidan Ad-Dak*.

Wannan wani ɓangare ne na tarihin Shi'a da bai kamata ayi fatali da shi ba. Akwai wasu abubuwa da ke warware aƙidar tun daga tushenta. Za mu ɗan faɗi wasu daga cikin su.

Akwai wasu hadissai da ke nuna cewa, ana iya samun imami amma duk ‘yan Shi'a ba su san shi ba. Kuma har a shata ma su mafita idan haka ta faru. Wanda kuwa duk ya san yadda aƙidar imamanci take a wurin su ya san hakan ba za ta yiwu ba. Domin kuwa wajibi ne ga ko wane ɗan Shi'a ya san imamai goma sha biyu da sunayensu da asalinsu.

Kulini ya riwaito cewa, wani mutum ya tambayi Baban Abdullahi *Alaihis Salam*: Idan na wayi gari na maraita ban ga imamin da zan yi koyi da shi ba ya zan yi? Sai ya ce, ka so duk wanda ka ga dama, ka ƙi duk wanda ka ga dama har Allah ya bayyanar da shi.²⁵

²³ Wannan kusan sunna ce ga masu biyar ɗariku da aƙidoji su yi ta ƙago labarai da almara don su nuna girman wanda suke biya. Kamar yadda mabiyar Isma'il ɗan Ja'afar As-Sadiƙ suka riƙa yi don su nuna yana cikin imamai. Haka ma ‘mabiyar ɗarika Rifa'iyya da Tijjaniyya da sauransu suke yi.

²⁴ *Al-Kafi* na Kulini (1/174).

²⁵ *Al-Kafi* na Kulini (1/342).

Saduk shi kuma riwaya ya yi daga Imam As-Sadik *Alaihis Salam* yana cewa: Ya ya za ku yi idan kuka d'auki wani lokaci ba ku san imaminku ba? Sai aka ce ma sa, to ya ya za mu yi? Sai ya ce, ku riƙa na farkon har na biyun ya bayyana.²⁶

Haka kuma Kulini da Saduk da Mufid duk sun riwairto daga Isa dan Abdullahi Al-Alawi Al-Umari ya tambayi baban Abdullahi; Ja'afar dan Muhammad As-Sadik *Alaihis Salam*, ya ce ma sa: "Allah ya sanya ni fansar ka. Idan Allah ya sa aka wayi gari wata rana ban gan ka ba da wa zan yi koyi? Sai ya nuna Musa (Al-Kazim). Sai na ce, to, in ya wuce fa? Sai ya ce, ka yi koyi da 'ya'yansa. Sai na ce, to idan suka mutu suka bar dan uwansu babba da dansu ƙarami da wan ne zan yi koyi? Sai ya ce, da dan zaka yi koyi. Kuma haka zaka riƙa yi har abada. Sai na ce, to idan ban san shi ba kuma ban san in da shi ke ba ya zan yi? Sai ya ce, ka ce: "Ya Allah! Ina jibintar duk wanda ya rage daga cikin hujjojinka cikin 'ya'yan imamin da ya gabata". Idan ka yi haka ya ishe ka.

Akwai kuma wasu riwayoyi masu yawa daga Zuraratu dan A'ayan da Ya'kubu dan Shu'aib da Abdul A'ala duk sun tambayi Imam As-Sadik cewa, idan wani abu ya faru ga imami ya mutane za su yi? Sai ya ce, su yi kamar yadda Allah ya ce: "*Ina ma da wata ƙungiya daga cikin kowannen su ta fita don ta karanci addini.*" zuwa ƙarshen ayar. Sai na ce, to mene ne halinsu? Sai ya ce, suna da uzuri. Sai na ce, Allah ya sanya ni fansar ka. Masu jira ya za su yi kafin masu yin karatu su dawo? Sai ya ce, Allah ya jifan ka, kai ba ka san cewa a tsakanin annabi Isa da annabi Muhammad akwai shekaru dari biyu da hamsin ba?²⁷ Ai wasu sun mutu a kan addinin annabi Isa suna jiran annabi Muhammad, don haka Allah ya ba su lada ninki biyu. Na ce, to idan mun tafi sai wasu suka mutu a hanya fa? Sai ya karanta min ayar: "*Wanda duk ya fita daga gidansa yana mai hijira zuwa ga Allah da manzonsa sannan mutuwa ta riske shi to, ladarsa ta tabbata a wurin Allah*". Na ce, to idan mun isa a garin mun tarar Imam ya kulle gidansa ya shige ya zamu yi? Ya ce, wannan lamari fa ba ya kasancewa sai da lamari bayyananne. Shi ne wanda idan ka shiga a gari ka ce ina wanda wane ya yi ma wasici? Za a ce ma ka ga shi nan.²⁸

Riwayoyi da yawa kuma sun nuna yiwuwar a samu imamin da shi ma bai san kansa ba. Ko kuma bai san imamin da zai gaje shi ba sai kusan mutuwar. A bayan ko wane imami sai 'yan Shi'a sun rikice a game da wanda zai gaje shi. Sukan zo wurin

²⁶ *Ikmaluddin* na Saduk, shafi na 348 da 350-351.

²⁷ Tazarar da ke tsakanin annabi Isa *Alaihis Salam* da annabinmu *Sallallahu Alaihi Wasallam* ta kai ninkin abin ba ya fada har ta wuce. Wannan ma na cikin dalilan da suka nuna riwayoyin duk zuki ta-mallau ne daga gungun jahilai. Daga mai fassara

²⁸ *Tafsir Al-Ayyashi* (2/117-118) da *Al-Imama wa At-Tabsira Min Al-Haira* shafi na 226 da kuma *Ikmal Ad-din*, shafi na 75.

wanda suka ce shi ne imam suna magiya ya fada ma su wanda zai gaje shi kuma duk da haka sai sun shiga rudani da rikici a bayan mutuwarasa.

Akwai babi a cikin littafin *Basa'ir Ad-Darajat* na Abu Ja'afar As-Saffar - daga cikin almajiran Imam Al-Askari – wanda aka sa ma sa suna kamar haka: *Babi Mai Bayyana Cewa, Imamai Sun San Wanda za su yi ma Wasici Gabanin Mutuwarsu Daga Cikin Abin da Allah ya Sanar da su.*²⁹ A cikin wannan babi malamin ya kawo riwayoyi masu tarin yawa, cikin su har da wacce ya karbo daga Abdurrahman Al-Khazzaz daga baban Abdullahi *Alaihis Salam* cewa, Isma'il dan Ibrahim yana da wani da karami da yake matuƙar kauna, kuma ya yi fatar ya yi ma sa wasicci da imama, sai Allah bai yarje ma sa ba. Allah ya ce ma sa wane dai ne. A lokacin da mutuwa ta zo ma sa, wasiyyinsa ya zo sai ya ce ma sa, idan mutuwata ta zo ga yadda za ka yi. Daga nan ne duk wani imami da zai cika sai Allah ya sanar da shi wanda zai gaje shi. A cikin wannan littafin da muka fada har wayau, akwai babi mai taken: *Babi Mai Bayyana Cewa, Imami ya San Wanda Zai Gaje Shi Kafin Mutuwarsa.*

Wannan rashin tabbas da yake tattare da akidar imama a wurin 'yan Shi'a wanda ya kai ga ko imami bai san mai gadon sa ba sai ya zo mutuwa ya dafa shigar da rudani a tsakanin 'yan Shi'a da sanya su hauragiya a tsakanin mutanen da suke tuhumar imamancin ya fada a kan su. Misali, har a lokacin da Zuraratu dan A'yan ya cika bai san wane ne imami a bayan Sadik ba, alhalin ya yi zamani da zamantakewa da Sadik da babansa Bakir dukan su.

Zuraratu ya aiki dansa Ubaidullahi daga Kufa ya je Madina don ya shaƙo ma sa labarin wane ne imami na gaba? Amma sai mutuwa ta riske shi kafin dan nasa ya dawo. Don haka, ya dauko Alkur'ani ya dora a kirjinsa yana cewa, “Ya Allah! Ka sheda cewa, ina biyayya ga duk wanda Alkur'anin nan ya tabbatar da imamancinsa.”³⁰

Ka ga kenan da ya san cewa, Musa Al-Kazim shi ne imami na gaba a wancan lokaci da bai buƙaci sai ya aiki yaronsa ba don ya nemo ma sa bayani. Da kuma bai shiga rudani da kokwanto a kan matsalar ba.

Akwai labarin daya zo ta wurin Saffar da Kulini da Mufid da Kasshi wanda ya nuna cewa, wasu muƙarrabai daga cikin almajiran imamai irin su Hisham dan Salim Al-Jawaliƙi da Muhammad dan Nu'uman Al-Ahwal duk sun tafi da farko a kan cewa, Abdullahi Al-Afdah shi ne imamin da zai gaji babansa Ja'afar As-Sadik. Sun dogara ne kuwa ga riwayar da ta zo a kan cewa, babba shi ne magaji matuƙar ba ya dauke da wata

²⁹ *Basa'ir Ad-Darajat* na Abu Ja'afar As-Saffar, shafi na 435.

³⁰ *Ikmal Ad-din*, shafi na 75-76.

cuta. Daga baya sun canja ra'ayi, amma Ammar As-Sabadi – daya daga cikin almajiran imaman biyu; Bakir da Sadiq – shi bai yarda da wani imami ba a bayan su sai Afdah din.³¹

Hisham dan Salim yana cewa, na shiga wajen Abdullahi Al-Afdah tare da wasu 'yan Shi'a sai suka yi ma sa wasu tambayoyi na Fikihu bai ba su amsa daidai ba, sai suka yi shakku game da imamarsa, suka fito a cikin rudani. Sai muka shigo wani lungu muna ta kuka ba mu san abin da zamu yi ba, ba mu kuma san wurin wa za mu je ba! Sai a cikin zukatanmu muna cewa, ko mu je wajen Murji'a? Ko Mu'utazila? Ko dai Zaidiyyah? Ko mu koma wajen Khawarij? Muna haka sai ga wani dattijo ba mu san shi ba yana kira na. Ko da na je sai na ga Musa baban Hasan. Kai tsaye sai ya ce min, kada ku je wurin Murji'a ko Mu'utazila ko Zaidiyyah ko Khawarij. Ku zo wurina! Ku zo wurina!! Sai na ce, Allah ya sa ni a fansar ka. Mahaifinka ya cika ne? Sai ya ce, eh. Na ce, wa za a bi a bayan sa? Ya ce, idan Allah ya so zai shiryar da kai zuwa gare shi. Sai na ce, Allah ya sa ni a fansar ka, ko kai din ne? Sai ya ce, ba zan ce haka ba. A raina sai na ce, ga alama ban yi tambaya daidai ba ne. sai na ce ma sa, Allah ya sa ni a fansar ka, ko akwai wani imami a kanka? Sai ya ce, a'a. A nan ne wani irin kwarjininsa da girmansa suka shiga zuciyata.³²

Idan ka dubi wannan riwayar da kyau za ka fahimci cewa, da farko 'yan Shi'a suna a kan imamancin Abdullahi Al-Afdah ne, kuma ba su da wata masaniya a kan cewa, Musa Al-Kazim zai gaji mahaifinsa. Shi kuma Kazim bai ma iya fitowa fili ya nuna ma jama'a shi ne magajin mahaifinsa a Imama. Kasancewar Afdah ya rasu kwana saba'in bayan cikawar mahaifinsa ya dada sanya su a cikin rudani tun da shi bai bar wani da da za a lafaba ma imamar ba. A nan sai suka rabu gida biyu; wadansu suka goge sunansa kwata kwata daga jerin imamai, wasu kuma suka ba da ga Musa Al-Kazim. Wadannan su ake kira Musawa. Wasu kuma daga cikin su sai suka lisafta shi a matsayin imami na bakwai sannan Kazim yana a bayansa. Daga cikin masu wannan ra'ayi akwai Abdullahi dan Bukair da Ammar dan Musa As-Sabadi kuma suna daga cikin manyan almajirai mabiyar Sadiq *Alaihis Salam*.

Wannan dimuwa da gigita da 'yan Shi'a suka shiga ba su tsaya ga wannan mataki kawai ba. Wata dimuwa ta sake riskar su a shekara ta 183H lokacin da Musa Al-Kazim ya cika a kurkuku a zamanin halifancin Haruna Rashid a birnin Bagadaza ba tare da an fayyace kome game da wafatinsa ba. A nan ne wasu suka tafi a kan cewa, yana nan da

³¹ *Al-Kafi* (1/351) da *Al-Irshad* shafi na 291 da *Basa'ir Ad-Darajat* shafi na 250-251 da *Rijal Al-Kasshi* a wajen da ya yi tarihin Hisham dan Salim.

³² *Al-Kafi* (1/351-352) da *Al-Irshad* shafi na 291 da *Basa'ir Ad-Darajat* shafi na 250-251 da *Muntaha Al-Amal* (2/258) *Rijal Al-Kasshi* a wajen da ya yi tarihin Hisham dan Salim.

ran sa amma ya shiga wata fakuwa ne a wani wurin da ba a sani ba. Wannan kuwa shi ne ra'ayin mafi yawan 'yan Shi'a Musawa. Wafatin Musa Al-Kazim babu shakka ya bar baya da kura domin har iyalansa da mafi yawan 'ya'yansa da mukarrabai cikin almajiransa duk sun shiga rudani game da wannan batu. Daga cikin waɗanda wannan rudani ya shafa cikin mukarrabansa akwai malaman ijma'i a wurin Shi'a da amintattun masu karɓo riwaya, irin su: Aliyu ɗan Abu Hamza da Ali ɗan Khad̄fabi da Galib ɗan Usman da Muhammad ɗan Ishaq ɗan Ammar da Ishaq ɗan Jarir da Musa ɗan Bakar da Wuhaibu ɗan Hafsu da Yahya ɗan Husaini jikan Zain Al-Abidin da Abu Basir Yahya ɗan Al-Kasim Al-Hazza' da Abdurrahman ɗan Al-Hajjaj da Rifa'atu ɗan Musa da Yunus ɗan Ya'kub da Jamil ɗan Darraj da Hammad ɗan Isa da Ahmad ɗan Muhammad ɗan Abu Nasr da 'yan gidan Mahran da wasu amintattun malamansu da dama.³³

Mu gangara zuwa imami na takwas; Ali Ar-Ridha za mu ga da yawa daga cikin Musawa sun ƙi amincewa da imamarsa saboda samun riwayoyi masu yawa da aka yi masu tabbatar da cewa Musa Al-Kazim ne zai zama Mahadi; ma'ana babu wani imami a bayansa kenan. Dusi a cikin *Kitab Al-Gaiba* ya kawo wannan batu ya tattauna a kan sa.³⁴

Akwai wani rikici kuma a game da yadda Ali Ar-Ridha ya san da mutuwar mahafinsa da kuma yaushene ne ya san da mutuwar tasa? Kuma yaushene aka fada ma sa shi ne imami a bayan sa? Ko akwai tazara mai yawa a tsakanin wafatin mahafinsa da ayyana shi a matsayin magajinsa? Duk wannan an sha ɗauki ba daɗi a kan su.³⁵

Daga cikin abin da ya kara shigar ma su da rudani har da hadisin da aka sani a wajen su cewa, duk wani imami babu wanda zai yi ma sa wanka sai imami. Shi kuma Kazim ya rasu a Bagadaza alhalin Ridha yana a Madina. To, ya kenan?!³⁶

Ba kawai almajirai daga cikin 'yan Shi'a suka samu kokwanto a kan imamar Ali Ar-Ridha bayan mutuwar babansa ba. A'a har da sauran 'ya'yan Kazim da matarsa Ummu Ahmad kamar yadda tarihi ya tabbatar.³⁷ Akwai kuma riwayar da ta tabbatar cewa, 'yan Shi'ar Madina sun taru a ƙofar gidan Ummu Ahmad suka yi wa ɗanta Ahmad mubaya'a bayan sun samu labarin mutuwar mahafinsa Al-Kazim.³⁸

³³ *Al-Gaiba* na Dusi, shafi na 47 da *Al-Kafi* (1/34) da *Uyun Akhbar Ar-Ridha* shafi na 39.

³⁴ *Al-Gaiba* na Dusi, shafi na 29-40.

³⁵ *Al-Kafi* (1/381).

³⁶ *Al-Kafi* (1/385).

³⁷ *Al-Kafi* (1/381-382).

³⁸ *Hayat Al-Imam Musa bn Ja'far* na Bakir Sharif Al-Kurashi, shafi na 410-411. Ya cirato daga littafin *At-Tuhfa* na sayyid Ja'afar Al Bahr Al-Ulum (2/87).

A daidai lokacin da ‘yan Shi’a suke ta famar tabbatar da imamancin Ridha a matsayin imami na takwas, kwatsam! Sai suka ji Allah ya karbe shi a yayin da yake a garin Khurasana a shekarar 203H ga shi kuma dānsa Muhammad Al-Jawad bai wuce shekaru bakwai ba a lokacin. To, wane irin mai hankali ne zai yarda cewa, Allah zai naɗa ma mutane yaro ɗan shekaru bakwai a matsayin wanda zai jagorance su ga sha’anin addininsu? Wannan yaron dai a musulunce ko dukiyarsa ba a yarda a hannunta ma sa ba. Ga shi kuma bai samu damar amfanuwa da karatun kome wajen mahaifinsa ba tun da yake ya bar shi a Madina a lokacin yana ɗan shekara huɗu.³⁹ Wannan shi ya janyo rabuwar ‘yan Shi’a zuwa gidaje da dama:

1. Kungiya ta farko ita ce, wadda ta koma a kan Kazim ta ce imama ta ƙare a kan sa, ta janye mubaya’ar da can farko ta yi ma Ridha, sannan kuma ta yi watsi da imamar ɗansa Al-Jawad.
2. Kungiya ta biyu kuma ta ce, ta yi amanna da ɗan uwan Ridha; Ahmad ɗan Musa wanda yake da ra’ayin Zaidiyya (masu amincewa da halifofi uku kafin Ali) kuma ya taɓa shiga cikin wani yunkurin tawaye da Abus Saraya ya yi a Kufa wanda bai ci nasara ba. Sun ce Ar-Ridha ya aminta da shi matuƙa. Ga shi kuma da ilimi da tsoron Allah da tsentseni kamar yadda Al-Mufid ya faɗa a cikin littafinsa *Al-Irshad*.⁴⁰ Suka ce kuma lalle Ar-Ridha ya riga ya yi ma sa wasicci kafin cikawar sa.⁴¹
3. Kungiya ta uku sai ta tare wajen Muhammad ɗan Kasim ɗan Umar ɗan Ali Zainul Abidin wanda a wancan lokacin yake a garin Kufa. Muhammad dai an san shi da ilimi da tsentseni da ibada. Daga bisani ya jagoranci wani tawaye da bai ci nasara ba a kan halifa Mu’utasim a garin Dalifan, a shekarar 218H.⁴²
4. Kungiya ta huɗu ita ce wadda ta ba da gaskiya ga Al-Jawad a matsayin imami na tara. Amma kuma sai suka fuskanci wata damuwa mai girma. Domin kuwa Al-Jawad ya mutu yana matashi bai cika shekaru ashirin da biyar ba. Ya kuma bar ‘ya’yansa Musa da Ali Al-Hadi waɗanda babu wanda ya kai shekaru bakwai a cikin su. Saboda ƙarancin yaran nasa ma Al-Jawad ya yi wasici da dukiyarsa wadda ta haɗa da wasu kadarori da bayi da kuɗaɗe ya wakilta Abdullahi ɗan Miswar ya kula da su har zuwa lokacin da Ali Al-Hadi zai balaga. Wanda ya sa

³⁹ *Al-Maƙalat Wa Al-Firaƙ* na Al-Ash’ari Al-Kummi, shafi na 96-98 da *Firaƙ As-Shi’a* na Nubakhti, shafi na 88.

⁴⁰ *Firaƙ As-Shi’a* na Nubakhti, shafi na 88 da *Al-Maƙalat*, shafi na 97.

⁴¹ *Al-Fusul Al-Mukhtara*, shafi na 256.

⁴² *Maƙatil Ad-Dalibiyyin* shafi na 579 da *Tarikh Ad-Dabari* (7/223).

hannu a matsayin shedu ga wannan wasici shi ne Ahmad dan Abu Khalid maulan Abu Ja'afar.⁴³

'Yan Shi'a sun shiga ruhani a kan cewa, ya za ayi yaron da ko dukiyar da ya gada bai isa ya kula da ita ba ace shi ne jagoran musulmin duniya mai lurar da su addini?! Daman can an yi irin wannan ruhani a lokacin cikawar Ridha, a lokacin Jawad yana dan yaro karami. Wata matsala kuma da ta dame su a wannan lokaci ita ce, cikin wafannan yaran Ali da Musa wane ne imam? Kulini da Mufid sun kwance zare da abawa a kan wannan batu. Sun riwaito cewa, har manyan shehunan Shi'a ba su da cikakkiyar masaniyar wane ne ya zama imam a wannan lokaci. Shehunan kuma sun garzaya wajen Muhammad dan Faraj don tattauna wannan batu in da, kwatsam wani mutum ya bayyana ya sanar da su cewa, a asirce Jawad ya yi ma dansa Hadi wasicci ba a sani ba.⁴⁴

Wannan kiki-kaka da ya faru a kan imamanci a wannan lokaci ya dada tsaga sahan Shi'a zuwa wasu sababbin kungiyoyi: wani bangare suka goyu bayan Hadi a matsayin imami na goma, wasu kuma suka yi amanna da imamar dan uwansa Musa Al-Mubarka'.⁴⁵ Abin da duk ya fi ban mamaki shi ne yadda Al-Hadi ya ayyana dansa Muhammad – a cewar su – a matsayin wanda zai gaje shi, amma kuma kwatsam sai ga Muhammad ya mutu tun Hadi yana da ransa da lafiyarsa. A nan ne ya yi gaggawa ya sake nafa wani dan nasa; shi ne Alhasan Al-Askari, har yake ce ma sa, "Ka farar da godiya ta musamman ga Allah saboda ya farar da wani al'amari a gare ka".⁴⁶

Kulini da Mufid da kuma Dusi duk sun riwaito daga baban Hashim Dawud dan Al-Kasim Al-Ja'fari ya ce, na kasance a wurin baban Hasan Al-Askari a lokacin cikawar dansa Abu Ja'afar bayan a da har ya yi nassi a kan sa, ya fadi cewa shi zai gaje shi, sai na fara waswasi a zuci ina cewa: "Haka fa aka yi a can baya game da baban Ibrahim da Isma'il". Sai kawai baban Hasan ya fuskanto ni ya ce, eh, baban Hashim. Allah ya canja ra'ayi a kan Isma'il bayan baban Abdullahi ya shelanta imamarsa kuma ya ayyana shi. Haka yake kamar yadda rayuwarka ta riya ma ka kuma mabarnata suka musanta. Ya ci gaba da cewa, Abu Muhammad; dana shi ne magajina a bayana. Yana da duk abin da kuke bukata, kuma ya cancanci zama imami. Alhamdu lillah.⁴⁷

⁴³ *Al-Kafi* (1/325).

⁴⁴ *Al-Kafi* (1/324) da *Al-Irshad*, shafi na 328.

⁴⁵ *Firaq As-Shi'a* na Nubakhti, shafi na 91.

⁴⁶ *Al-Kafi* (1/326-327) da *BAsa'ir Ad-Darajat* na Saffar, shafi na 473 da *Al-Irshad* na Mufid, shafi na 337 da kuma *Al-Gaiba* na Dusi, shafi na 122.

⁴⁷ *Al-Kafi* (1/328) da *Al-Gaiba*, shafi na 55 da na 130 da *Al-Irshad*, shafi na 337 da *Bihar Al-Anwar* na Majlisi (50/241).

Wannan shi ne tamkar abin da ya faru ga ‘yan Shi’a Isma’iliyya da suka musanta mutuwar Isma’il dan Ja’afar saboda a cewar su Ja’afar As-Sadik; mahaifinsa ya ayyana shi. Haka su ma wane ɓangare na Shi’a magoya bayan Al-Hadi suka musanta rasuwar ɗansa Muhammad, suka nace a kan cewa, yana nan a raye, kawai dai ya faku ne na wani ɗan lokaci. Duk ƙoƙarin da mahaifinsa ya yi na bayyana cewa, ɗansa ya riga mu gidan gaskiya sai su ce ya yi haka ne kawai a kan taƙiyya da ɓoye gaskiya.

Ruduwa ta ƙarshe da ta cim ma ‘yan Shi’a a kan wannan lamari ta faru ne a lokacin da Al-Hasan Al-Askari ya cika a garin Samurra a shekarar 260H. Domin kuwa bai bar ɗa da za a ce ya gaje shi ba sam. A nan ne Shi’a ta kasu zuwa gida goma sha biyu kamar yadda Kummi ya faɗa a cikin *Al-Makalat Wa Al-Firak* da Nubakhti a cikin *Firak As-Shia* da Nu’umani a cikin *Al-Gaiba* da Saduk a cikin *Ikmal Ad-din* da Mufid a cikin *Al-Irshad* da kuma Dusi a cikin *Al-Gaiba* da dai sauran su.

Mahdin Shi’a: “Malam Na-Boye”

Bayyanar Mahadi a ƙarshen zamani da kasancewar sa a cikin iyalan gidan annabi *Sallallahu Alaihi Wa’alihi Wasallam*, kuma daga zuriyyar Nana Fatima wani al’amari ne da kowa ya yarda da shi sawa’un Ahlussunna ko ‘yan Shi’a. Ba wani kokwanto a cikin wannan.

Kamar ko wane ɗan Shi’a na tashi da ra’ayin Imamul Mahadi da rataya zuciyata zuwa gare shi. Muna yi ma sa sunaye da dama. Kamar *Sahibuz Zaman* da *Hujjatullah* da *Al-Ka’im* da *Abu Salih* da *Sahibul Amri* da *Sahibul Asri* da dai sauransu. Amma ban taɓa zaton cewa wannan Mahadi da na ba da gaskiya da shi yana iya kasancewa kawai labarin ƙanzon kurege ba. Son da nake ma sa da rataya fatana a kan sa ba za su bari in yi wannan tunanin ba. Amma a lokacin da maɗaukakin sarki ya so ni da shiriyar ya ganar da ni haka bayan zurfin bincike kuma tsarkakakke daga son zuciyar.

Gaskiyar Lamarin Mahadi

Abu na farko da ya ja hankalina game da wannan Mahadi da Shi’awa ke azzama lamarinsa shi ne laƙabin da shehin malami Nuri Ad-Dabarsi ya ba shi a cikin littafinsa *An-Najm As-Sakib Fi Ahwal Al-Imam Al-Hujja Al-Ga’ib (Ajjalallahu Farajah)*. Nuri Ad-Dabarsi dai ba batacce ne ba ga wanda yake da masaniya a kan malaman Shi’a. Ya ishe ka kawai ka san cewa manyan shehunai irin su Abbas Al-Kummi da Aga Bazrak Tahrani da Sheikh Muhammad Husain Al Kashif Al-Gida da Sayyid Abdul Husain

Sharaf Al-Musawi – mai littafin *Al-Muraja'at*, duk wadannan suna cikin almajiransa. Wannan malami dai ya kira Sahibuz Zamani ne da laƙabin *Khisru Majus* ma'ana: Garkuwan Majusawa. Shi ne laƙabi na arba'in da bakwai daga cikin laƙubbansa.⁴⁸

Wannan laƙabi ya tayar min da hankali matuƙa. Me ya haɗa Mahadinmu da zama garkuwan majusawa; masu bautar wuta?

Imanin da aka koya mana kuma muka gaskata shi ne, Mahadi zai fito ne ya ɗauki fansa a kan waɗanda suka ci zalun iyalan annabi *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam*, musamman kuma Abubakar da Umar. Umar ɗan Khad̄fabi dai shi ne ya buɗa kasar Iran ya shigar da musulunci a cikin ta. A lokacinsa ne aka ɗaga kiran sallah da ikama a wannan ƙasa, aka wanke ta bautar wuta, aka mayar da ita a kan turbar tauhidi. Idan kana son fahimtar lamarin da kyau ka karanta wannan riwaya da ta zo a cikin ɗaya daga cikin tsarkakakkun litafan Shi'a *Bihar Al-Anwar* na shehun malami Al-Majlisi.

Majlisi ya yo riwaya daga Nushijan daga Budimardan wanda ya ce, a lokacin da aka kowa farisawa daga Kadisiyya, sarki Yazdajrid ɗan Shahariyar ya samu labarin yadda larabawa suka tarwatsa rundunar Rustum har ya yi tsammanin cewa, an halaka Rustum da farisawa baki ɗaya. Ana haka kuma Mubadir ya zo ma sa da labarin ranar Kadisiyya da cewa an kashe mutane dubu hamsin. A nan ne sarki Yazdajrid ya fito a guje zuwa wurin iyalansa, ya tsaya a ƙofar *Iwan* in da suke bautar wuta yana cewa, “*Ya wannan babban gidan ibada! Zan tafi na bar ka, amma watarana zan dawo maka, ni ko wani daga cikin zuri'ata wanda lokacinsa bai kusanto ba tukuna*”. Sulaiman Ad-Dailami da ya ji wannan sai ya shiga wurin baban Abdullahi Ja'afar As-Sadiƙ *Alaihis Salam* ya tambaye shi, wane ne daga cikin zuri'arsa sarkin Farisa yake nufi? Sai ya ce, ai shi ne maigidanku *Al-Kaim* na shida daga cikin zuri'ata. Ai shi ma jikan Yazdajrid ne.⁴⁹

To ka ji ma'anar zaman sa garkuwan Majusawa. Jikan sarkin Majusawa ne da zai bayyana ya ɗauki fansa ga waɗanda suka kashe kakanninsa a kan bautar wuta suka shimfiɗa musulunci.

Allahu Akbar! Ya aka yi ne wannan lamari ya shige min duhu can a baya? Kai, lamarin ya wuce nan fa!

A cikin littafin *Al-Gaiba* na Muhammad ɗan Ibrahim An-Nu'umani an karbo daga baban Abdullahi Ja'afar As-Sadiƙ *Alaihis Salam* cewa: “*Idan Mahadi ya bayyana ba abin da zai shiga tsakanin sa da larabawa da Kuraishawa sai takobi*”. Me ya sa ba zai sassauta

⁴⁸ *An-Najm As-Sakib* (1/185).

⁴⁹ *Bihar Al-Anwar* (51/163-164).

ma larabawa da Kuraishawa ba? Kai, wasu riwayoyin fa cewa suka yi sai Mahadi ya zubar da jinin kabilu saba'in na larabawa.⁵⁰

Wadannan abubuwa ne da suka ta da hankalina a matsayina na mai hankali. Mahadi ya zama garkuwan Majusawa? Kuma sarkin Maujasawa da kansa yana razanar da musulmi cewa, idan shi bai dawo ba jikansa zai dawo?!

Haifuwar Mahadin ma Dirama ce

Akwai wata kisa da ake ba mu tun muna yara wadda ta danganci asulin Imam Al-Mahadi da haifuwar sa. Mun yarda da ita a lokacin saboda ba mu da wayon da za mu iya auna ta da hankali mu gano shirnen da ke cikin ta. Kissar ta fito daga wani Bishr An-Nakkhas dan Sulaiman mai cinikin bayi wanda ya ce, Al-Hasan Al-Askari ya kira shi ya ce ma sa zan nuna ma ka wani sirrin da kowa bai san da shi ba. Sai ya rubuta ma sa wasika da harshen Rumawa ya nade ta ya hannunta ma sa, sannan ya dauko kudi Dirhami dari biyu da ashirin ya ba shi, ya ce ma sa ka tasar ma Bagadaza, ka je kasuwar bayi za ka samu wani dan kasuwa ana ce ma sa Umar dan Yazid yana sayar da bayi. Sai ya kwatanta ma sa wata kuyanga ya ce, za ka gan ta a cikin bayin da ya sa a kasuwa, sai ka ba ta wannan wasika da na ba ka.

Bishru ya kama hanya ya tafi Bagadaza. In ji maruwaitan wannan kisa. Da ya isa can kasuwar sai ya gano wannan kuyanga ya hannunta ma ta takarda. Tana karanta wasikar sai ta fashe da kuka. Sannan ta nemi maigidanta ya sayar da ita ga Bishru, suka yi ciniki aka sallama. Da suka kamo hanya sai Bishru ya kasa hakuri ya tambaye ta. A nan ne ta kwashe duk labarinta ta fada ma sa. To, saurari labarin yadda yake.

Bismillahi. Da farko ta gaya ma sa cewa, sunanta Laila 'yar Yashu'a dan Kaisaru sarkin kasar Ruma. Mahaifiyarta kuma jikanyar Sham'unu dan Hammunu ce, wanda annabi Isa *Alaihis Salam* ya yi ma wasici da zama halifansa. Sannan sai ta ba shi wani labari mai ban mamaki a game da kakanta Kaisaru sarkin kasar Ruma. Ta ce, kakan nata ya so ne ya aurar da ita ga dan kanensa. To, amma ta ki amincewa saboda ta yi mafarkin annabi Muhammad *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* ya je wurin annabi Isa *Alaihis Salam* ya nemi ya aurar ma sa ita a matsayin 'yar wasiyyinsa. A cikin mafarkin kuma sai ta ga Nana Fatima da Sayyida Maryam – mahaifiyar annabi Isa - tare da 'yam mata dubu daga matan aljanna suna bikin aurenta. Haka kuma a cikin mafarkin ta ga jikan manzon Allah; Al-Hasan Al-Askari yana fada ma ta yadda wannan aure zai tabbata. Ya sanar da

⁵⁰ *Bihar Al-Anwar* (52/333).

ita cewa, kakanta zai tayar da runduna da za ta yaƙi musulmi a wani lokaci da ya faɗa ma ta. Don haka yana umurtar ta da ta riski wannan rundunar a cikin sutura irin ta bayi masu hidima yadda ba za a gane ta ba. Da haka musulmi suka ganimance ta aka zo da ita a kasuwar bayi ta Bagadaza. Da haka ne kuma ta shiga hannun imami na sha ɗaya don ta Haifa ma sa Mahadi Sahibuz Zamani!

To, ka ji yadda wai lamarin ya kasance. Na tabbata wannan labari zai fi karbuwa a kasuwar ‘yan dirama fiye da a tunanin mutanen da Alƙur’ani ya ratsa hankalinsu ya wanke shi daga daudar jahiliyya da almarar ‘yan Shi’a. To, ta ya ya kuma aka samu cikin Sahibuz Zamani? Gyara zama yanzu ka sha labari kamar yadda za mu ciro ma ka shi daga littafin *Muntaha Al-Amal* na shehun Shi’a; Abbas Al-Kummi.

Ya zo a cikin riwaya cewa, “*Mu wasiyyai ba a ɗaukar cikinmu a cikin cikin macce, a sashen jiki ake ɗaukar mu. Sa’annan ba mu fitowa daga mahaifa, daga cinyar dama ta iyayenmu muke fitowa. Domin mu hasken Allah ne da bai haɗuwa da ƙazanta*”.

Ikon Allah! Duk annabawa a cikin ciki suka kwanta, kuma daga mahaifa suka fito. Amma su waɗan nan tsarkaka sun samu wata karama ta daban! Wane irin musulunci ne wannan jama’a?

Game da haifuwar Mahadi Sahibuz Zamani kuwa an ruwaito cewa, wani irin haske ya tashi zuwa sama kowa yana ganin sa a wannan rana da aka haife shi. Kuma an ga wasu fararen tsuntsaye suna ta saukowa daga sama, suna sa fikafikansu suna shafa fuskarsa da gashin kansa da sauran jikinsa, sannan su sake tashi zuwa sama. Da mahaifinsa ya ga haka sai ya ce a ɗauko ma sa shi. Ko da ya duba an gama yi ma sa wanka da yankan cibi da kaciya gaba ɗaya. Ya yi tsaf tsaf. Sannan kuma a kafadarsa ta dama an rubuta ayar da Allah ke cewa: “*Gaskiya ta zo, barna ta gushe, haƙiƙa daman ita barna mai gushewa ce.*”⁵¹

Wani abin mamaki game da wannan Mahadi shi ne, idan ya bayyana zai yi watsi da shari’ar manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa’alihi Wasallam* ya zo da wata sabuwa. Ibn Babawaihi Al-Kummi ya riwaito a cikin littafin *Al-I’tikadat* daga As-Sadiƙ *Alaihis Salam*: “*Haƙiƙa, Allah ya sanya zumunta a tsakanin rayuka kafin ya halicci jiki da shekaru dubu biyu. Idan Mahadinmu ya bayyana zai rinƙa raba gado bisa ga waccan*

⁵¹ *Muntaha Al-Amal*, na Abbas Al-Kummi (2/561).

zumuntar ba tare da la'akari da haifuwa ba".⁵² Haka kuma zai kashe duk wanda ya kai shekaru ashirin bai karanci addini ba.⁵³

Bayan ya yi watsi da shari'ar manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* zai aiwatar da shari'ar Yahudawa ta iyalan Dawuda *Alaihis Salam*. "*Idan Mahadi daga gidan manzon Allah ya tashi zai yi hukunci da shari'ar Dawuda da Sulaiman, kuma ba zai karbi shedu ba*".⁵⁴

Idan kana da sauran shakku a kan cewa, Mahadin zai canza shari'ar Allah ne ya zo da wata sabuwa karanta ruwayar Nu'umani daga Abu Basir daga Abu Ja'afar *Alaihis Salam* cewa: "*Mahadi zai zo da sabon al'amari, da sabon littafi, da sabuwar doka*".⁵⁵

Shi dai Mahadin har wayau ba zai taɓa mutunta wurare masu tsarki ba. "*Idan Mahadi ya bayyana zai rusa masallaci mai alfarma har kasa, ya sake mayar da shi ga asalinsa*".⁵⁶

Me ya sa Mahadin ya Buya?

Wadanda suka yi imani da Sahibuz Zamani suna amsa wannan tambaya da cewa, akwai wani dalili da yake hana shi, wanda yake idan ya kau to zai fito. Wannan dalili kuwa shi ne tsoron da yake yi a kashe shi. Suka ce, domin ba zai yiwu ya kauce ma wahala ita kafai ba tun da yake duk annabawa sai da suka sha wuya. Kuma ta hanyar daure ma wahalhalun da suke yi ne suke samun ƙarin matsayi da girma a wurin Allah. To, kuma shi wannan Mahadin fa duk iyayensa a bainar jama'a suka rayu, babu wanda ya taɓa su ko ya razana su. Akwai riwayoyi da yawa da ke kafa hujjar buyan sa da boyon da'awa da manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* ya yi a matakin farko a Makka saboda yana jin tsoron a taɓa rayuwarsa. Ga ɗaya daga cikin irin wadannan riwayoyi:

Majlisi ya riwaito daga baban Abdullahi *Alaihis Salam* ya ce: "*Manzon Allah Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam ya buya a Makka tsawon shekaru biyar, ba ya bayyana a cikin jama'a. Ali kawai ke tare da shi sai Khadija. Sa'annan daga baya Allah*

⁵² *Al-I'tikadat*, shafi na 83.

⁵³ *I'lam Al-Wara*, shafi na 431 da *Bihar Al-Anwar* (52/152).

⁵⁴ *Al-Kafi* (1/397) da *Al-Irshad*, na Mufid, shafi na 413 da *I'lam Al-Wara* na Dabarsi, shafi na 433.

⁵⁵ *Al-Gaiba*, na Nu'umani, shafi na 135 da *Bihar Al-Anwar* (52/176).

⁵⁶ *Al-Gaiba*, na Dusi, shafi na 282 da *Bihar Al-Anwar* (52/358).

ya umurce shi ya bayyana al'amarinsa. A lokacin ne ya fito fili ya bayyanar da kiran sa".⁵⁷

Daga baban Abdullahi *Alaihis Salam* ya ce, *Manzon Allah Sallallahu Alaihi Wa'alihis Wasallam* ya zauna a Makka shekaru goma sha uku bayan saukar wahayi a kan sa. A cikin su akwai shekaru uku da ya yi yana buya saboda jin tsoro. Daga baya ne Allah *ya umurce shi da bayyana al'amarinsa, sai ya fito a fili".⁵⁸*

Akwai riwayoyi da dama amma mun tafaita a kan wadannan. Da su ne ake kwatanta lamarin Malam Na-foye da manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihis Wasallam* amma kuma idan ka yi nazari za ka ga lamarin ya sha ban-ban ta fuskoki da dama:

1. Manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihis Wasallam* bai buya ba, amma kiran ne ya asirta.
2. Kuma ba shi kadai yake ba. Akalla a wannan riwaya an fadi yana tare da matarsa da kanensa Ali. Shi kuma wannan Na-foye babu kowa a tare da shi.
3. Manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihis Wasallam* ya sirranta ne don shirin bayyanarwa da kuma horar da sahabbai masu taimaka ma sa. Shi kuma Na-foye shi kadai yake bai horas da kowa ba kuma ba a san ranar bayyanar sa ba.

Maganar tsoro da yake ji kuma, in har gaskiya ce a yanzu miliyoyin mabiya yake da su. Duk ba za su iya ba shi kariya ko su yi jihadi a tare da shi ba? Wannan ya tuna min wata tattaunawa da na kalla a tsakanin wasu mutane biyu; dayansu ya yarda da Mahadi, dayan kuma bai yarda ba, dukkansu kuma 'yan Shi'a ne. Daga cikin hujjojin da dayan ya bayar ya ce, idan muka gaskata duk wadannan riwayoyi da ke tabbatar da akwai Mahadi a foye, babu wani dalilin da riwayoyin suka gabatargame da buyan sa sai jin tsoron hukumar Abbasawa. To, a yau muna a zamanin ci-gaban fasaha da kimiyya. Me zai hana Mahadin ya bayyana ta kafaifan talabijin, ko kuma akalla ya fitar da faifan bidiyo da za mu gan shi mu ji muryarsa kamar yadda da yawan 'yan adawa da suke gudun hijira don sha'anin siyasa suke yi?. Ga shi kuma akai akai wasu na cewa sun samu ganawa da shi. Don me ba zai kawar da shubha ba ya aiko da safo a zamanance don mu yarda da shi mu gaskata wadannan riwayoyi? Shi dai wancan da ya yi amanna da Malam Na-foye bai samu ta-cewa a nan ba.

Wani Ayatullahi ya Gane Gaskiya

⁵⁷ *Bihar Al-Anwar* (18/176).

⁵⁸ *Bihar Al-Anwar* (18/177).

Duk mai nazari a cikin sha'anin Shi'a a yau zai lura da cewa, an fara farkawa daga dogon baccin da aka fito. An fara dawowa daga rakiyar karairayi don kawai an riwato su a cikin amintattun littafan Shi'a. Na'am, an fara yin tawaye a kan gurɓatattun akidun da suka mamaye tunanin Shi'awa a tsawon tarihi. Watafila ma dai baccin ba zai dore ba tun da a kullum fara samun muryoyin masu kira zuwa ga gyara ake yi. A kullum sai ka ji wani malami na Shi'a ya fito ya soki abin da ake karantawa a wajen makoki da kuma cikin hudubodin da ake yi. Ba da dadewa ba Ayatullahi Al-Uzma Abul Fadhl Al-Burku'i ya soki ire-iren wadannan abubuwa. Bayan sa ne kuma aka samu Ahmad Al-Kisrawi da Allamah Al-Khu'ini da Dakta Musa Al-Musawi da Muhammad Al-Yasiri da Ahmad Al-Katib. Duk wafan nan shehunan malamai babu wanda bai fito fili ya soki lamiri kuma ya tona asirin soki-burutsun da ke cikin addinin Shi'a ba. A 'yan kwana-kwanan nan sai ga Ayatullahi Al-Uzma Muhammad Husain Fadhlallah ya bi sawun su.⁵⁹

Wannan bawan Allah ya lura da cewa, ba zai yiwu irin shirnen da muka gaskata muna kananan yara saboda rashin nazari ba mu ci gaba da yada shi a yanzu muna da cikakken hankalinmu.

A tarihance, Sayyid Fadhlallah ya lura da cewa, ba za a iya tabbatar da gaskiyar dukan da aka ce an yi ma Sayyida Fatima ba. Bale kuma cewa, an zubar ma ta da ciki ko kuma ta yi Allah ya isa! A kan haka, ya fito fili ya kalubalanci wannan almara. Abin da ya janyo ma sa zagi da cin mutunci iri-iri daga 'yan Shi'a har da kafirta shi. Ga wasu daga cikin kyawawan maganganunsa a kan wannan matsala:

“Idan kai a matsayinka na namiji wani zai zo gidanka ya kai hari ga matarka yana son ya dake ta, me za ka yi? Za ka kwanta a kan gado kana tasalima? Ko fito-na-fito za ka yi da shi har sai in da karfinka ya fare?”

“Kowa ya san jarunta da sadaukantakar sayyidi Ali dan Abu Dalib da yadda ya rinka sa hamatan maza suna dibar iska. Ya zai yiwu irin sa ya zauna gida ana cin zarafi da duka har da zubar da cikin matarsa 'yar gidan manzon Allah?! Wane ne yake yarda da wannan ga kansa balle Sayyidi Ali?!”⁶⁰

“Me ya sa ma Nana Fatima za ta bude kofarta? Kai idan kana a gida tare da matarka sai jami'an tsaro misali suka zo suna neman su kama

⁵⁹ Fitaccen marja'i ne a kasar Lebanon amma yana da mabiya a duk faɗin duniya in da yake akwai addinin Shi'a.

⁶⁰ *Al-Hauza Al-ilmiyya tudin Al-Inhiraf*, shafi na 27-28.

*ka, sai ka ce ma matarka je ki wurin su? Matsoraci ne shi sayyidi Ali ko maras kishi? Sun ce wai, annabi ne ya yi ma sa wasici! Mun ji ya ce kada ya yi jayayya a kan shugabanci, amma ya ce kada ya kare iyalinsa?*⁶¹

Ta wajen sha'anin akida, wannan zakafurin malami na Shi'a ya fito a cikin jarunta ya bayyana gaskiyar da ya gamsu da ita in da ya ce sam ba zai yiwu ace wai imani da imamai ya zama sharafi na ingancin musulunci ko kuma ba a karbar aikin ko wane musulmi sai ya yarda da imamai ba. Ya ce, wannan matsala kawai dai wasu ne daga cikin musulmi – yana nufin 'yan Shi'a – suka ga hakan ya yi daidai su fada, sauran musulmi kuma suna ganin ba haka ba ne. Ya ce, kuma sha'anin imama lamari ne da za a iya yarda da shi ko a ture shi.

Daga cikin lamurran da sayyid Fadhlallah ya yi suka a kan su akwai jingina sanin gaibi ga imamai. A cikin tafsirin da ya yi ma aya ta 50 a cikin Suratul An'am wadda a cikin ta Allah yake cewa:

Ka ce, ni ba na ce ma ku ina da taskokin Allah, kuma ba na ce ma ku na san gaibi, kuma ba na ce ma ku ni mala'ika ne. Ni dai kawai ina bin abin da aka yi ma ni wahayinsa. Ka ce, shin makaho yana daya da mai gani? Me ya sa ba ku yin tunani? Suratul An'am: 60.

Ayatullahi Fadhlallah ya ce, wannan aya a fili ta bayyana cewa, manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* bai mallaki sanin gaibi ba. Kuma ba abin da Allah yake nufi ba ne manzonsa ya rinka zama a tsakanin mutane yana fada ma su abin da suka kudure a cikin zuktansu da kuma abin da zai faru gare su a nan gaba bisa matsayin wai yana sane da wasu asirran ilimin ubangiji. Da yawan mutane a haka suke kallon annabi kamar wani boka. *Wal iyazu billah.*⁶²

Duk wannan jihadi da Ayatullahi Fadhlallah ya yi na bayyana gaskiya bai yi wani cikakken tasiri a duniyar Shi'a ba. Ba abin da ake yi ma sa sai zagi da la'ana da cin mutunci.

Na Zafi Hanyar Shiriya da Godaben Tsira

⁶¹ Duba littafin da muka fada a sama.

⁶² *Min Wahy Al-Kur'an*, Suratul An'am: 60.

Bisa ga wadannan nazarce nazarce da na dade ina famar yi na samu shekaru masu dan dama ina gwagwarmaya da zuciyata. Ni dai ba zan iya cewa, ni dan sha biyu ba ne alhalin na yi amanna cewa, akidun ‘yan sha biyu bata ne. Ba kuma zan iya yin angulu da kan zabo ba. To, me ya rage a gabana? Kawai sai na ga cewa, babu makawa in bi hanyar gaskiya in hutar da kaina. Me zai rage ni idan na canja sheka daga akidar da na gada kuma na tashi a kan ta don na gano batan ta, zuwa ga akidar da hujjoji na littafin Allah da sunnar manzon Allah suke nunawa kuma lafiyayyen hankali yake gaskata ta? Me zan yi hasara a nan idan na ribaci sahabbai na sa su cikin masoyana alhalin ban rabu da iyalan gida mai tsarki ba? A yanzu ai na gano cewa su gangar jiki guda ne, ‘yan uwa masoyan juna.

Alhamdu lillahi, ba ni kadai nake a kan wannan tafarki ba. Da yawa sun riga ni yin wannan canjin sheka suna neman rahamar Allah da jinkayinsa, suna fatar samun abin da madaukakin sarki ya fada a cikin littafinsa: *“Hakika ni, mai gafara ne ga wanda ya tuba kuma ya yi imani, ya aikata aikin kwarai, sannan ya hau godaben shiriyar”*. Suratun Doha: 82. Ga ma wasu daga cikin ire-irena:

Wanda Allah ya Shiryar da Shi...

Haka take. Wanda Allah ya shirye shi babu mai iya batar da shi. Saurari wannan labari na dan uwa Salah Al-Kazimi don ka ga yadda madaukakin sarki yake lamarinsa.

Salah, wani bawan Allah ne dan Shi'a wanda aka wayi gari haka kawai aka ji yana maganar mutuwa. Haka kawai yake jin damuwa da kunci a zuciyarsa. Ya dauka kawai mutuwa ce take kusanto shi. A hankali a hankali rashin bacci da karancin cin abinci suka so su ga baya gare shi. Yanzu dai ya zama maras lafiya. An yi neman magani bai amfanar ba. An dawo wajen shehunai kowa ya yi irin nasa amma a banza. Salah da ‘yan uwansa duk sun yi amanna cewa, aljanu ne suke tare da shi. Don haka ne suka yi ta kashin kudi wajen zuwa wurin shehunan malamai. Daga mai tawada sai mai zana kasa ya shafe. Babu wanda ya taɓa karanta ma sa aya ko daya ta Alkur'ani.

Ana cikin haka ne wani ya ba shi shawarar cewa, ya je wajen malaman Sunna ya nemi magani. Saboda me? Saboda akidar da suka yarda da ita cewa, mugu shi ya san makwantar mugu, kuma ba a iya maganin shaidan sai da shaidanu! Don haka, Salah ya zabura ya je wajen limamin masallacin Imam Ahmad ya kai ma sa koken matsalarsa. Ba tare da bata lokaci ba liman ya gyara zama ya fara karanta ma sa Alkur'ani. Babu wani aljani da ya bayyana a tare da Salah amma fa ya samu wata irin natsuwa da kwanciyar hankalin da bai taɓa jin irin su ba. Saboda samun natsuwa ya sa Salah ya kasa fita

masallaci har zuwa tsawon lokaci har aka yi kiran sallah kuma ya samu jam'i ba sau daya ba. A kashgari wannan bawan Allah sai ya sake dawowa masallaci ya samu kusan duk sallolin farilla a bayan liman in da ya samu kansa a wata aljannar duniya da bai taɓa shiga ba. Gobe ma haka. Jibi ma haka. A kwana a tashi sai Salah ya zama abokin Ahlussunna. Duk wanda ya tambaye shi sai ya ce, su ne suka san daɗin Alkur'ani.

A lokacin da 'yan uwansa suka fuskanci halin da yake ciki sai suka fara tuntubar sa da nasiha a gare shi don ya dawo ma hanya kada santsi ya yi awon gaba da shi. Amma ina! Salah ya riga ya samu magani. Da aka zo da wasu gaggan malamansu don su tattauna da shi, kai tsaye ga abin da ya ce mu su: "Ku fa Alkur'anin nan da nake cikin ni'imarsa yanzu ba ku ma yarda da shi ba. Kuma shi ne Alkur'anin da sahabban annabi – ma'kiyanku – suka karantar da mutane. Salah ya ci karo da fushin danginsa amma ya zaɓi yardar Allah. Kuma a halin da ake ciki yanzu yana cikin daliban ilimi masu hazaka da na sani waɗanda Allah ya yi mu su baiwa.

Ya Tafi Hajji ya Dawo da Sunna

Shi kuma wannan wani mazaunin alƙaryar *Jadd Hafs* ne kafin daga baya ya tashi zuwa Yamama ta ƙasar Baharain. Sana'arsa ita ce sayar da kayan marmari. A cikin abokansa akwai guda uku waɗanda suke bisa tafarkin Sunna.

Labari yake ta da labari. Watarana kawai suna fira sai aka bijiro da zancen uwar muminaɗi A'isha. A fili wannan bawan Allah yake cewa, mu a gaskiya muna ƙin ta, kuma ba ma son ta. Muna zagin ta, muna la'antar ta don ita Nasiba ce; mai ƙin Imam Ali⁶³. Waɗannan 'yan uwa sai suka karanto ma sa ayaɗ da Allah yake cewa: "*Annabi shi ne mafi cancanta da muminaɗi daga kawunansu, kuma matansa iyayensu ne*". Suratul Ahzab: 6 ashe kai gogan bai taɓa sanin akwai wannan ayaɗ ba a cikin Alkur'ani. Don haka, da aka buɗe ma sa Alkur'ani ya gan ta da idonsa nan take sai jikinsa ya yi sanyi.

Da aka karanta ma sa aya ta 28-29 a cikin wannan surar ta Ahzab in da Allah ke cewa: "*Ya kai annabi! Ka gaya ma matanka idan rayuwar duniya da ƙawarta kuka kasance kuna so to, ku zo in jiyar da ku daɗi kuma in sake ku saki mai kyau. Idan kuma kun kasance Allah da manzo kuke nufi da samun rabon lahira to, ku sani Allah ya yi tanadin lada babba ga masu kyautatawa daga cikin ku*". Suratul Ahzab: 28-29.

⁶³ Haka suke cewa. Ibn Rajab Al-Bursi – daga cikin malaman Shi'a cewa ya yi, Nana A'isha wai, ta haɗa kuɗi Dirhami arba'in na daɗiro. Wal Iyazu Billahi. Duba littafinsa *Mashariƙ Anwar Al-Yakin*, shafi na 86.

A nan sai abokansa suka tambaye shi, a iya sanin ka ko annabi ya saki wata daga cikin matan nasa bayan saukar wannan aya? Ya ce, a'a. Suka ce, to me wannan yake nunawa? Allah suka zaɓa kenan ko duniya? Idan ma a kaddara sun yi ma sa munafurci shi maɗaukakin sarki bai san zukatansu ba? Suka kara da tambayar sa, ba kun yi imani cewa, manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa'alihi Wasallam* ma'asumi ne ba ya kuskure ba? Ya ce, haka ne. Suka ce, to auren sayyida A'isha da ya yi daidai ne ko kuskure ne?

A nan ne fa wannan ɗan uwa ya fara dawo ma hayyacinsa yana tambayar kansa “don me zan riƙa zagin uwata kuma uwar kowane mumini? Ashe babu cutarwa a cikin yin haka ga mijinta?” ai kuwa gogan naka sai ya riƙe waɗannan ayoyi ya riƙa zagayen malaman Shi'a, duk in da ya je daga wanda zai yi waskiya; ya kauce ma ba shi amsa sai wanda zai kama inda-inda! Da lokacin aikin hajji ya yi kawai sai ya biya kuɗin kujera. A can ne maɗaukakin sarki ya kammala wanke ma sa kirjinsa game da gaskiya. Labarinsa ya watsu sosai a nan kasar Bahrain. Shi ne suke cewa: “Ya tafi hajji yana ɗan Shi'a, ya dawo yana Ahlussunna”. Ba su san cewa, tun kafin ya tafi ne Allah ya nuna ma sa gaskiya ba.

Daga Karshe!

Wannan saƙo ne..

Zuwa ga iyalaina..

Zuwa ga maƙwautana..

Zuwa ga duk waɗanda nake son su, suke so na..

Zuwa ga masu ƙaunar Ahlulbaiti, masu bin tafarkinsu..

Zuwa ga masu neman shiriya da gaskiya..

Ina kiran ku gaba ɗaya ku yi tunani, ku sake nazari.. ku karɓa kiran Allah na cikin halittarku kamar yadda Allah ya ce: *“Fidīrar Allah ce da ya ƙagi halittar mutane a kan ta. Babu canji ga halittar Allah. Wannan shi ne addini miƙaƙƙe, amma kuma da yawan mutane ba su sani ba”*. Suratun Rum: 30.

Ku sani fa Allah ya ɗarajanta mu da hankali. Da shi ne ya fifita mu a kan sauran halittu. Saboda haka, dacewa ya yi mu darajta wannan ni'ima mu yi amfani da ita. Mu duba yadda Allah yake cewa: *“Shin ba su yin tunani?”* Suratun An'am: 50 *“Shin ba su hankalta?”* Suratun Baƙara: 44 *“Shin ba su lura?”* Suratun Kasas: 72. To, mu yi tunani, mu

hankalta, mu zama masu lura. Shiriya a hannun Allah take, amma fa wanda duk ya neme ta Allah zai nuna ma sa ita.

Mu kauce ma son zuciyar, muna daina miƙa ragamarmu ga masu bin son zuciyar. Allah mabuwayi yana cewa: *“Idan ba su karɓa ma ka ba, to, ka sani suna bin ne kawai son zukatansu. Wa ya kai batan wanda ya bi son zuciyarsa ba da wata shiriya daga Allah ba? Haƙiƙa, Allah ba ya shiryar da mutane azzalumi”*. Suratul Kasas: 50.

Mu tuna cewa, son da muke yi ma Ahlulbaiti so ne da ya samo asali ga dangantakar su da manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa’alaihi Wasallam*. Haka su ma sahabbai daga dangantakarsu ta dalaibta da taimakon manzon Allah ne suke samun matsayinsu da darajarsu. To, don me za mu yi wariya a tsakanin su alhalin duk silarmu da su ita ce manzon Allah *Sallallahu Alaihi Wa’alaihi Wasallam*?

Wannan shi ya sa ni kam ban yi wata-wata ba da Allah ya nuna ma ni gaskiya na rungume ta. Kuma bisa haka ne nake miƙa wannan saƙo wanda na ba shi suna: **Nurun Ala Nur: "Ban Saki Ahlulbaiti Ba, Na Kama Sahabbai"**.

Godiya ta tabbata ga Allah ubangijin talikai. Tsira da aminci su daɗa tabbata ga annabinmu Muhammad da iyalansa da sahabbansa baki ɗaya har zuwa rana ta ƙarshe.

Alhamdu lillah.